משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר מועד

יש סדר למשנה על משנה ביצה

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה ביצה

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה י 7
פרק ב 7
משנה ב 7
משנה ג 9
משנה ד 12
פרק ג 12
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ו 14
פרק ד 14
משנה ג 14

פרק א

משנה א

הר"ב ד"ה **שאור בכזית וכו' כי כל אוכל מחמצת וכו' ע"ש**. דע דגם ברש"י ז' ע"ב איתא כך ד"ה פתח הכתוב בשאור שאור לא ימצא וסיים בחמץ כי כל אוכל (מחמצת) וה"ל לכתוב כי כל אוכל שאור וכו' וכתבתי בתכ"ש לכאורה צ"ע דהא מחמצת דכתיב היינו שאור וכן כתב רש"י בנימוקי חומש פ' בא י"ב י"ט בזה"ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה לענוש כרת על השאור והלא כבר ענש על החמץ אלא שלא תאמר חמץ שראוי ענש עליו שאור שאינו וכו' לכך נאמרו שניהם עכ"ל. ורבי זירא דאמר להדיא דסיים בחמץ ופירש"י שעליו שהעתקתי למעלה יתנגדו לפירש"י בחומש ואף אם יש בזה קצת להעלות ארוכה. מ"מ קשה טפי שלא כתב מן המוקדם פסוק ט"ו תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל חמץ ונכרתה שהרי להדיא ופשוט דפתח בשאור וסיים בחמץ. ולולא דמסתפינא ה"א דכך צ"ל ברש"י פתח הכתוב בשאור תשביתו שאור מבתיכם וסיים בחמץ כל אוכל חמץ וה"ל למכתב כי כל אוכל שאור וכו' אח"כ מצאתי בקצת פוסקים איתא ברש"י וסיים בחמץ כי כל אוכל חמץ וה"ל למכתב וכו' והנאני דמצאתי מקצת דברי מכווין ובכן גם דברי הרב צריכין תיקון על אופן זה:

תוי"ט ד"ה **ביצה שנולדה וכו' והא דנקט יו"ט ולא שבת ויהיה פרושו שבת שאחר יו"ט וכו' ע"ש**. לולא תירוצו קצת לפקפק בו. הוי אמינא [ודע דלאוקימתא דרב נחמן דטעמא דב"ה משום מוקצה. לא קשיא מידי דלדידיה דוקא ביו"ט ס"ל לב"ה דלא תאכל משום מוקצה אבל בשבת קי"ל כרש"י דמוקצה שרי וגם לשארי אמוראי (דאוקי למתני' בגוונא אחרינא) ג"כ לא קשיא דליתני ביצה שנולדה בשבת. באשר] לפי המבואר בסוגיא ג' ע"א כולהו כרב נחמן לא אמרו (משום מוקצה. רש"י) כי קושיין (כדפרכינן לעיל לפלגו בתרווייהו. רש"י) הרי דנידחה מימרא דרב נחמן ולא אמרינן טעמייהו דב"ש וב"ה משום מוקצה משום קושיא דנפליג בתרווייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל וב"ה אומרים לא תאכל (כדאיתא בסוגיא ב' ע"ב) והשתא אי הוי תני במשנה ביצה שנולדה בשבת הוי אמרינן כרב נחמן משום מוקצה וליכא למיפרך ליפלגי בתרנגולת דהא בתרנגולת אי אפשר לומר תאכל דמחוסרת שחיטה וא"א למישחט בשבת. ולהכי תנא ביצה שנולדה ביו"ט ונדע שפיר לאפוקי מדר"נ מדלא פליגי בתרנגולת. וזה ברור. ורציתי לומר דס"ל להתוי"ט דמאן דאית ליה הכנה ושהוא מדאורייתא כמו דס"ל לרבה מדכתיב והיה ביום הששי וכו' ודאי דעדיפא ליה לאוקמי המשנה בתרנגולת העומדת לאכילה ומשום הכנה מלאוקמי כרב נחמן. ומאי דקאמר

הש"ס כולהו כרב נחמן לא אמרו כי קושיין היינו רב יוסף ורב יצחק נאדו בשביל הך קושיין אבל רבה דס"ל בעלמא להדיא הכנה דאורייתא אף בלא קושיין עדיפא ליה לאוקמי מתני' טעם המבואר משום הכנה ולפיכך לא מצינו למימר (עכשיו דעוסק התוי"ט בטעמא משום הכנה כרבה) דלכך תנן ביצה שנולדה ביו"ט לאפוקי מדר"נ כנ"ל שהרי בלאו הכי נמי מוקמינן משום הכנה. אמנם ראיתי רש"י שכתב להדיא ד"ה כלהו רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורב יצחק דאוקמו משום גזרה כרב נחמן לא אמרי משום מוקצה כי קושיין וכו'. צא ולמד דדעת רש"י דלולא קושיין הוי נמי רבה קיימא בטעמא דרב נחמן משום מוקצה ובתרנגולת העומדת לגדל ביצים. ומיושב שפיר קושי' התוי"ט כדאמרן:

מיהו להרי"ף והרמב"ם הביאם הטור א"ח סי' תנ"ה שכתבו דקי"ל [כרב נחמן ושדברי רב נחמן מוכרחים] מכח סתמא דמשניות שלא יהיו סותרין מחוייבים אנו לומר דבשבת מוקצה שרי וביו"ט אסור המוקצה [ודלא כבעל ה"ג ורש"י ור"י ור"ת דדחו דברי ר"נ לגמרי אלא דבין בשבת ובין ביו"ט מוקצה שרי והוסיף הרא"ש סוף מס' ביצה דלא אשכחן דמפליג אלא רב נחמן נדחק לחלק להעמיד אוקימתא דידיה אבל לשאר אמוראי אין צריך לחלק ולא חיישינן להך לישנא דקאמר מכדי מאן סתמא למתני' רבי מ"ש בשבת דסתם לן כר"ש ומ"ש ביו"ט דסתם לן כר"י דבכמה דוכתי חזינן דפליגי סתמא אהדדי וכו' ע"ש] מקשה התוי"ט שפיר דליתני ביצה שנולדה בשבת וממילא ידענא טעמא משום הכנה כדרבה דאלו בעומדת לגדל ביצים וכרב נחמן אין לומר שהרי בשבת ליכא איסור מוקצה (וא"כ גם בלא קושיין דליפלגי בתרנגולת ידענא דטעמא דמתני' משום הכנה ולזה העירני גם מחו' הרבני הנבון מהר"ז נ"ע). אפס לתירוצו של התוי"ט מלבד הדוחק והפקפוק דברים יש להתעורר עוד נהי דלרב נחמן לא קשיא דלא תנא שנולדה בשבת משום דבשבת דחמירא לא גזרו על מוקצה ומותר. אבל לרב יוסף ולרב יצחק דמפרשו משום גזירה קשיא הא דלא נקט שנולדה בשבת ויש ליישב דמשום דרצה להורות דפלוגתיי' דב"ש וב"ה בנולדה דוקא אבל במעי אמן ד"ה שרי כדמסיק הש"ס ו' ע"ב והילכך הוצרך למתני' ביום טוב דאי הוי תני בשבת לא הוי ידעינן דה"א אפי' במעי אמן פליגי דהא דקתני שנולדה בשבת לא שכיחי כלל למצוא במעי אמן (כי אם שנשחטה לצורך חולה) אבל השתא דתני ביו"ט ואפ"ה פליגי בנולדה ידעינן שפיר דבמעי אמן שרי ולא גזרינן. ברם השתא דאתינן להכי שפיר איכא ליישב קושית התוי"ט גם לשיטת רבה כדאמרן. ובתוך הדברים יתבאר הסוגיא במאי אוקימתא בתרנגולת וכו' ע"ש להודיעך כחן דב"ש וכו' ולפלגי בתרנגולת להודיעך כחן דב"ה וכו' וכתב כח דהתירא עדיף וכו'

ע"ש לכאורה צריכה פנים שהרי סברת המקשן ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דב"ה אע"ג דכבר תירץ הש"ס להודיעך כחן דב"ש [וז"ל הרשב"ם בב"ב ק"י ע"ב ד"ה אמר ליה רב פפא כו' ואין זה שיטת הגמ' שיכחיש המקשה סברת המתרץ בלא טענה אלא א"כ מקשה לו מצד אחר ע"כ. וכ"כ תוס' סוכה ט"ו ע"ב ד"ה והא אפשר וכו'] מהנראה דבא המקשן בטענה חזקה דמן הראוי ה"ל לתנא להודיע אליבא דב"ה דקי"ל ב"ש במקום ב"ה אינו משנה [והארכתי בזה במקום אחר בס"ד] והשתא דכל זה עיקר כוונת המקשן קשה מאי האי דמסיים וכתב כח דהיתירא עדיף הלא בפלוגתא דב"ש נגד ב"ה לא שייך לומר הכי דקי"ל דאינה משנה שוב ראיתי שכתב המהרש"א בתו' ב' ע"א ד"ה ביצה וכו' בזה"ל אע"ג דאמרינן כח דהיתירא עדיף לאוקימתא כרב נחמן לא ניחא למימר לשארי אמוראי דבכמה דוכתין אמרינן ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ע"כ:

ובאמת נפלאת זאת היא בעיני דמ"ש לרב נחמן נימא הכי ומאי דוחקי' דש"ס למימר הכי אליבא דרב נחמן נגד כל סוגית הש"ס. ואשר על כן רחש לבי דבר טוב דקושטא הכי הוא דאין סברא כלל להודיע אליבא דב"ש. ברם הכא הוי נפקותא לב"ה והיינו בזה דתנא פלוגתא בביצה שנולדה קשה קושית הש"ס לעיל והא נולד הוא ומהכרח לומר דלית ליה מוקצה לית ליה נולד [כתירוצו של ר"נ] דמוקצה ונולד שקולים הם וב"ה דאסרו היינו מטעם מוקצה והשתא לרבי דסתם בשבת דעת ב"ה מוקצה כב"ש דשרי אבל ביצה שנולדה בשבת אפ"ה לב"ה מותר ועל זה סובב כוונת האומר וכ"ת כלומר דלהכי תניא פלוגתא בביצה שנולדה להודיעך כח דהיתירא לב"ה דביצה שנולדה בשבת שרי [משא"כ אי הוי תני פלוגתי' בתרנגולת ה"א כסברת המקשן לעיל דאפילו מאן דשרי במוקצה בנולד אסור] ואף דביו"ט עצמו אין נפקותא לב"ה דעכ"פ ידעינן דב"ש בביצה אסרה רק בנולדה בשבת ה"א דאסורה ג"כ הביצה מטעם נולד וכאשר זכינו לסדר אותו דכוונת וכ"ת כח דהיתירא עדיף היינו לב"ה שפיר מסיים עלה ונפליג בתרווייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. דנדע תרתי לבית הלל. הראשון דאית ליה לב"ה מוקצה ממאי דתני תרנגולת. השני נדע דלית ליה איסור חדש מחמת נולד ונמי נשמע דלא פליגי אב"ש בזה דמוקצה ונולד שווין וכנ"ל אבל השתא דלא תני אף בתרנגולת י"ל דב"ה לית ליה מוקצה והא דאסרו ביצה מטעם נולד אסרו ופליגי ב"ש וב"ה רק בנולד לחוד אבל במוקצה לא פליגי ומודו תרווייהו דשרי. דבשלמא אי אשמעינין אף בתרנגולת לידע דב"ה אסרו מוקצה שפיר נדע דאף ב"ה לא ס"ל איסור מחודש בשביל נולד דמה"ת למצוא פלוגתא חדתא דפליגי ב"ה אף בהא על ב"ש ומוטב לומר דמטעם מוקצה אסרו וא"כ נדע [דבשבת דמוקצה שרי] ביצה

שנולדה בשבת מותרת. אמנם במה דתנא פלוגתא רק בביצה נוכל לומר להשוות ב"ש וב"ה בדיני מוקצה דלכ"ע שרי. וב"ה לא אסרו אלא מטעם נולד. ועפ"י הדברים האלה יש ליישב קושית תוס' ד"ה ונפלוג בתרווייהו תימא ובכל מקום כו' די"ל כו' דפריך הכא הכי לפלוג בתרווייהו וכו' כדי דנשמע העיקר כח דהיתירא. כאשר למעלה אמורה:

משנה י

תוי"ט ד"ה **סנדל וכו' ומימרא דאביי הוא וכו' ע"ש**. כל הדברים האלה אין מובן להם ובלתי ספק נשמט בדפוס שורות שתים או יותר ובכן לצורך התיקון צריך אני להעתיק מה דאמר אביי בסוגיא דביצה ט"ו ע"א סנדל המסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה (במס' שבת דף ס"ב ע"א. רש"י) ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי סלקא דעתיה אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבע"י ע"כ. ודע עוד במשנה דשבת ס' ע"א לא יצא איש בסנדל המסומר וכו' וכן במימרא שם סנדל המסומר מ"ט אמר שמואל שלפי הגזרה היו וכו' דחקו זה בזה וכו' וכן באותו שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר הרי דמשמע דדוקא שלא יצא דאי אמרינן דאפי' לנעלו אסור מאי אריא דתנא לא יצא וכו' אפי' בביתו אסור. וכן הלשון דמסיים במימרא דמעשה שהיו הורגים זה את זה באותו שעה אמרו אל יצא אדם משמע דדוקא בענין זה גזרו וא"כ קשה על הרב שכתב ד"ה סנדל וכו' שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת ויו"ט [וכ"כ רש"י בפי' המשנה אלא דהרב סמיך אמימרא דאביי בסוגיא דביצה שהעתקתי לעיל]. ועל אביי לא קשה דאיהו הוכיח דאל יצא לאו דוקא ואפילו בביתו אסור מכח הברייתא דמייתי הש"ס בשבת (והיא תוספתא פ"ה וביומא פ"ד) דף ס' ע"ב לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה וכו' וכאשר תמה התוי"ט על הרמב"ם שהשמיט דין דאביי והברייתא וגם אחר העיון בהר"ן דשבת ובתוס' דשבת ס' ע"א ושייך לעמוד ב' ד"ה לא סנדל המסומר ולא מנעל וכו' ומעתה בין תבין את אשר לפניך. ובחדושי בס"ד הארכתי ושם יאירו עיניך:

פרק ב

משנה ב

תוי"ט ד"ה **ואדם בשבת וכו' ובימות הגשמים וכו' בגמ' ע"ש**. הנה בגמ' שם י"ח ע"ב מקשה עוד תינח בשבת ביום הכיפורים (שאסור ברחיצה משום עינוי ומותר בטבילת מצוה כדלקמן. רש"י] מאי איכא למימר (הא ודאי מוכחא מילתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר. רש"י) אמר רבא מי איכא מידי וכו' וראיתי בספר פני יהושע כתב אהא דאמר

הא תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר ותמיה לי טובא הא איתא להדיא בברייתא"כ דף ע"ז ע"ב דאם הי' מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ביוה"כ ואינו חושש ויש ליישב בדוחק וכו' ואבקש מטו מאת פני הגאון המפורסם זצ"ל כי לא ידענא למה זה תמיה ליה טובא וגברא חזינא ותיובתא לא קא חזינא. בסוגיא דיומא ע"ז ע"ב הכי איתא ת"ר אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו ואם היו [ידיו כך הגירסא בהרא"ש וכן הוא מבואר בשו"ע סי' תרי"ג וכן משמע בכל הפוסקים] מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש ע"כ. ומדבריו של בריבי הגאון הנ"ל ניכר שהיה סבר דפי' בברייתא כדרכו היינו כל הגוף ולפיכך תמה תמה קרא. אמנם קושטא קאי דרוחץ כדרכו דאיתמר היינו רק אותו האבר שמלוכלך שרי אבל לא שרי בשביל אבר אחד לרחוץ כל הגוף וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות שביתת עשור דין ב' בזה"ל מי שהיה מלוכלך בצואה או טיט רוחץ מקום הטינופת כדרכו ואינו חושש ע"כ וכן משמע להדיא מלשון הטור ריש סי' תרי"ג שכתב בזה"ל אסור לרחוץ ביום הכיפורים וכו' ואם היו ידיו מלוכלכות בטיט וצואה מותר לרוחצן ע"כ. דקדק לרוחצן משמעותו דקאי על ידיו לבד וכ"כ המג"א סק"א ויזהר שלא יטול אלא מקום המטונף בלבד כ"מ ברמב"ם ע"כ. הרי מבואר היטב דקאמר התינח שבת כלומר בשבת שפיר אמרינן פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך וכו' אף שבמקומות המגולין כגון פניו ידיו ושאר איבריו הנראים אין רואין בו משום ליכלוך אמרינן דבאבר הסמוכה יש בו לכלוך טיט או צואה ולפיכך כונס כל גופו במים אבל ביוה"כ [דליכא למימר הכי דהא טובל כל גופו ואינו שרי לרחוץ רק אבר המלוכלך] מאי איכא למימר. וכל המעיין בצדק ודובר אמת בלבבו יסכים ויאמר:

עוד יש לומר עפ"מ שנשאלתי מכבר הא דלא קאמר הש"ס על הקושיא אדם נמי ה"ל לשנויי פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך וכו' והשבתי דלא תלינן אלא במידי דשכיח ומבואר בב"ק ו' ע"א ששופכין ביבותיהן לר"ה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה ופירש"י בימות החמה אין להם רשות מפני שהרחוב נאה אבל בימות הגשמים שהרחובות מלוכלכות וכו' ע"ש נמצא בימות הגשמים אפשר לומר ולמתלי שאדם בא מלוכלך אבל בימות החמה דמלתא דלא שכיח הוא אין תולין בכך לפיכך הוצרך לומר דוקא שנראה כמיקר וזה ברור. והנה בנדרים ס"ב ע"ב ובתענית ו' ע"ב לכ"ע בנודר עד הגשמים או עד שיהיה הגשמים אינו אסור אלא עד ג' במרחשון והשתא ביוה"כ עדיין רחובות נאות ליכא למיתלי אלא רק מפני שנראה כמיקר וזה מדוקדק בלשון רש"י ביוה"כ וכו' מאי איכא למימר וכו' ולא כמיקר ע"כ נקט בלשון דוקא כמיקר אע"ג דבש"ס איתא זה על פעמים שאדם בא וכו':

שם בא"ד **ובדברי הרמב"ם יש לי מבוכה גדולה שבפרושו דהכא מפרש וכו' ע"ש.** גם המהרש"א בסוגיא י"ח ע"א ד"ה רב ביבי אומר גזירה שמא ישהה וכו' כתב מסתירת הרמב"ם ומיישבו בצירוף גם דעת הרי"ף שכתב טעם דרב ביבי משום דתניא כוותיה והביא נמי טעמי' דרב יוסף ע"ש ובעיקרא דנפקותא הוי מצי התוי"ט לאשכוחי נמי כגון שנטמא הכלי ביו"ט דמשום תיקון איכא ומשום שמא ישהה ליכא. ויש אתי אריכות דברים בזה בחדושי:

שם בא"ד **וראיתי בים של שלמה שמסיק דאף לרב ביבי אסור להטביל כלים חדשים משום שמא ישהה כו' כצ"ל ומלת ואע"ג דליכא בהו הנדפס טעות הוא** [**א"ה** בתוי"ט בדפוסים הראשונים ליתא כל זה. והב"ד הגי' כן ועי' מ"ש בת"ח] וכן דקדקתי בים של שלמה עצמו דליתא לכל זה וע"ש כי שקיל וטרי בענין זה טובא:

משנה ג

ושוין (**כלומר ב"ש וב"ה**) **שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן** פי' הר"ב מי שיש לו מים יפים לשתות ונטמאו ממלא בהן כלי אבן שאינו מקבל טומאה ונותנן במקום מים מלוחים או עכורים עד שנושקים מים למים וכו' וטהרו. נשאלתי הלא במקואות"ד מ"ו תנן ב"ש אומרים אין מטבילין חמין בצונן וכו' ולא יפים ברעים וכו' הרי דלב"ש אין משיקים מים יפים ברעים והיאך תנן הכא ושווין שמשיקין וכו'. והשבתי לפום רהיטא יש לומר דאע"ג דבעלמא ס"ל לב"ש דאין מטבילין יפים ברעים מטעם שכתב הר"ש או מטעם שפי' הרמב"ם [כמו שאביאם לקמן בסמוך] מ"מ הכא משום עונג י"ט [למאן דמוקי למתני' בי"ט] או משום עונג שבת [למאן דמוקי למתניתין בשבת] שאין לו מה לשתות התירו בית שמאי אע"ג דבעלמא אסור לכתחלה לדעת ב"ש מ"מ כדי שלא יהיה צמא לשתות בשבת או ביו"ט התירו אפי' לכתחלה ולא חיישי לדילמא חייס עלייהו [והא דפריך הש"ס בריש הסוגיא ומי גזרינן והא תנן ושוין שמשיקין וכו' ואם איתא נגזר השקה אטו הטבלה. דע דאין לדמות גזירות חכמים אהדדי כמ"ש תוס' בכמה דוכתי וקצת ראיה מאוקימתא דרבא דטעמא דכלים בשבת וי"ט דלא דנראה כמתקן א"כ למה התירו השקת מים בשבת וי"ט הלא מים הטמאים שנטהרו ע"י השקה נראין כמתקן. ואם בזה יש לדחוק ולדחות. עכ"פ יש ראיה יותר מהאוקימתא דרב ביבי דמפרש גזירה שמא ישהה ולא חיישי' להכי גבי השקת מים והדברים ערוכים כי באו באורך בחידושי בס"ד וכעת לגודל הנחיצה אין כאן מקום לקבל אריך]:

שוב נמצא כי מארי דודי זקני מהר"ם שי"ף טמן קושיא זו ותירוצה ברמז בקיצור נמרץ בזה"ל ושוין שמשיקין כו' במים מלוחים ס"ל דלא מיקרי זה יפה ברעות כדאיתא סוף

מקואות עכ"ל אמנם לא יספיקו דבריו לפמ"ש הרב מים מלוחים או עכורים וכו'. והנה ודאי עכורים הוי יפים ברעים [וכן הרמב"ם בפירושו כתב דמה שהצריכו לטהר המים לפי שהמים הטמאים הן מתוקין ומי המקוה אינן ראוין לשתות] וא"כ נשארה הקושיא אדוכתא. ותו שהרי סדר המשנה במקואות כך היא ב"ש אומרים אין מטבילין חמין בצונן ולא צונן בחמין ולא יפים ברעים ולא רעים ביפים [בה"א מטבילין] ופי' הר"ש בזה"ל חמין בצונן בית שמאי גזרי דילמא חייס עלייהו ולא נגעו בהדדי וב"ה לא גזרו עכ"ל הנה חזינן דאפילו חמין בצונן שאפשר לתקנו בקל אם יצטננו החמין או יחמו הצונן יש לתקנם בקל ואפ"ה גזרו ב"ש דחייס עלייהו ולא ינגעו בהדדי על אחת כו"כ לטבול במים מלוחין שיש לחוש דחייס עלייהו על המים מתוקים הנטבלים שלא ינגעו בהדי מלוחים שאינם ראוי' לשתיה. ועוד יותר קשיא עדיין לפי' הרמב"ם שכתב בזה"ל דדעת ב"ש שבעת טהרת המים הטמאים לא יטהרו אלא במקוה ממינו שאם היה מים חמים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימי' חמים ואם היה מים מרים הנה טהרתם במקוה שיהיו מימי' מרים כי הכוונה בטהרת המים שהוא ישיב עם מי המקוה כדבר אחד וכו' עכ"ל הנה נתבאר מתוך פירושו דגם מים מתוקים במים מלוחים אינם עולים מידי טומאתם שאינם כדבר אחד שהרי מרים אינם טהרתם אלא דוקא במים מרים ולא במתוקים ק"ו בן בנו של ק"ו דמתוקים אינם בטלים במרים או במלוחים שאינו ממינו. וא"כ לפי' הרמב"ם נשאר סתירת דעת ב"ש ממשנה דמקואות אמתני' דביצה אדוכתא. גם הרא"ש בפירושו למקואות מקשה על פי' הר"ש ומסיים בזה"ל ונראה לי לפרש טעמא של ב"ש משום דאוכלין ומשקין אין להם טהרה במקוה אלא טהרת המים בהשקה הוא משום דבטילו אגב מי המקוה וסבירי ב"ש דלא בטילי אלא במים כיוצא בהם עכ"ל. הרי דהסכים הרא"ש לפי' הרמב"ם ודוחה לפי' הר"ש וא"כ גם לפי' הרא"ש נשאר סתירת בית שמאי אהדדי. גם הר"ב מברטנורה במקואות ד"ה בית שמאי אומרין אין מטבילין חמין בצונן וכו' כתב בזה"ל ואין השקה מועלת אלא במין עם מינו חמין בחמין ויפים ביפים ומרים במרים אבל מין בשאינו מינו אין השקה מועלת ולא נטהרו המים. הרי דגם דעת הר"ב כפי' הרמב"ם וא"כ גם לשטתיה יהיו ב"ש סותרים [ודע דמ"ש מארי דודי זקני התוי"ט במקואות בזה"ל ומה שכתב הר"ב אין השקה מועלת אלא במין עם מינו דב"ש גזרי דילמא חייס עלייהו ולא נגעו בהדדי וב"ה לא גזרו. הר"ש עכ"ל. לכאורה דבריו נפלאים למאד דהאיך הרכיב פי' הר"ש אל הדברים שכתב הר"ב והלא הר"ב מפרש כפי' הרמב"ם נגד פי' הר"ש אם לא דחסרון ע"י קלקול הדפוס איתרמי בדבריו]:

שוב מצאתי שכתב הפני יהושע אהא דקאמר הש"ס בסוגיין דביצה י"ח ע"א ותסברא אי

אית ליה מים יפין הני ל"ל למיעבד השקה אלא דלית ליה כו' אע"ג דבתרא דמקואות תנן דב"ש סברי אין משיקין יפין ברעים נראה דהתם ברעים לגמרי שאינם ראוים כלל לשתי' דעכירי וסריחי וכן נראה מהטעם שכתב שם הר"ש בפי' המשניות דטעמא דב"ש דילמא חייס עלייהו ולא עבד השקה מעליא כדי שלא יתערבו הרעים לתוך היפים אבל הכא מיירי שהרעים ראוים קצת לשתות וכו' עכ"ל. הנה יהיו לרצון אמרי פ"י דהכא איירי שהרעים ראוים קצת לשתיה. מעתה י"ל קצת בדחיקת גדול דחמין בצונן או צונן בחמין מיגרע טפי. אבל מה יענה במ"ש הר"ב שהעתקתי לעיל ונותנים במקוה מים מלוחין או עכורים וכן רש"י בפירושו במשנה ביצה דהכא ד"ה ושוין שמשיקין וכו' כתב בזה"ל מי שיש לו מים יפין לשתות וכו' ונותנם במקוה מים מלוחין וכו' וכן הרמב"ם בפירושו דהכא שהעתקתי לעיל שכתב ומי המקוה שאינם ראוים לשתיה משמע דלא חזי כלל:

תוי"ט ד"ה **ומטבילין מגב לגב וכו' ובדו ע"ג גיתו וכו' ודלא כרש"י שגורס כדו בכ"ף כו' ע"ש**. לא אוכל להלום דמי אילימא כדו בכ"ף דאי' ברש"י מכדו דאיתא לפנינו בברייתא ואפ"ה לפי גרסת הרמב"ם והר"ב [וגם בערוך ערך גב ב'] צריך להיות בדו בבי"ת וע"כ טעות נפל בדפוס ומלתא דשכיחי טובא בי"ת בכ"ף מחלפי וא"כ גם בדפוסי רש"י אתרמי טעות זה והראיה גדולה דהא הך ברייתא היא תוספתא ביצה פרק שני ושם איתא ג"כ גתו ע"ג בדו ובדו ע"ג גתו ואם כוונת התוי"ט להוכיח זה דרש"י גורס כדו בכ"ף ממ"ש התוי"ט לקמן בדסמוך ד"ה מחבורה לחבורה וכו' כך פירש"י וכו' והך טבילה וכו' וכ"כ רש"י ומיהו איהו לטעמיה וכו' אבל הר"ב דתפס גרסת הרמב"ם אכתי אינו מוכרח לומר דטבילה שצריכה היא דהא שפיר נוכל לומר מגתו לבדו ושניהם של מעשר או שניהם של תרומה הן וטבילה שאינה צריכה היא [ועדיפא ה"ל להתוי"ט לומר דהרי הר"ב כתב להדיא צריך להטבילן פעם שניה לשם תרומה וכן אם הטביל וכו' צריכין טבילה שנים לשם קודש] וצ"ע מהתוי"ט דתלי תניא בדלא תניא עכ"פ היוצא מזה דגם אם גירסת רש"י כמו בתוספתא וערוך והרמב"ם והר"ב גתו ע"ג בדו עדיין שפיר י"ל דטבילה שא"צ היא דגת ובד שניהם מעשר או תרומה הן. ובמופלא שבערכין ערך גב כתבתי דצ"ע על כל גדולי המפרשים שהעלימו עיניהם מלשון התוספתא בפ"ב דביצה כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו ע"ג בדו ובדו ע"ג עיסתו הרי זה טובל בו ביום כיצד מחבורה לחבורה הרוצה שלא לעשות בדו ע"ג עיסתו של חבירו ה"ז מטביל את כליו ולמה לא פירשוהו על דרך התוספתא ועי' בערוך מ"ש בשם הירושלמי:

משנה ד

הר"ב ד"ה **אבל לא עולות וכו' ואפי' עולות ראיה קרבות בשאר ימות הרגל ולא ביו"ט דרחמנא אמר** (**במדבר כ"ט:ל"ה**) **עצרת תהיה לכם לכם ולא לגבוה**. וגם במ"ג פ"ב דחגיגה כתב הר"ב אבל לא עולות יחיד ואפי' עולות ראיה שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא עצרת תהיה לכם ולא לגבוה אמנם פשטא דתלמודא משמע לכם דכתיב בשמות י"ב פט"ז הוא לבדו יעשה לכם וכ"כ רש"י בפרושו על המשנה י"ט ע"א אבל לא עולת וכו' לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתיב שמות י"ב יעשה לכם ולא לגבוה וכ"כ רש"י במשנה דחגיגה י"ז ע"א אבל לא מביא עולות דכתיב הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגבוה וכן משמע בסוגיא דביצה לקמן כ"ח ע"ב וסוגיא מגילה ז' ע"ב דלכם דדרשינן היינו קרא דשמות י"ב הוא לבדו יעשה לכם וכן במ"ש הר"ב דהכא ובחגיגה ד"ה וב"ה אומרים וכו' דכתיב עצרת יהיה לה' כל דלד' דע דרש"י בסוגיא דביצה כ' ע"ב ד"ה והלא כבר נאמר לה' דכתיב וחגותם אותו חג לה' וידעתי שדברי הר"ב לקוחים מפי' הרמב"ם במשנה דביצה. אבל גם על הרמב"ם בעי טעמא דלא פי' מקרא המוקדם וכדמוכח בסוגיא שזכרתי. [ומה גם לפי' הרמב"ם והר"ב איכא למידק שארי רגלים דלא כתיב בהו עצרת מנ"ל ויש ליישב]:

פרק ג

משנה ב

תוי"ט ד"ה **לא יטול כו'**. ובנר כתב ב"י סי' תקט"ו הא לא נגע כו' ע"ש. המעיין בב"י שם יראה ביאור הדברים על נכון היטב:

משנה ג

תוי"ט ד"ה **יש שהות ביום ז"ל הר"ב וכו' ולא ידעתי מה הוסיף וכו' ע"ש**. דע כלשון הר"ב הכי נמי איתא בפירש"י ובהר"ן ותחל תלונות התוי"ט על רש"י והר"ן ג"כ. שוב מצאתי כתב בא"ר סי' תצ"ח סקי"א ליישב דה"ק וצריך שיודע בבירור שיש שהות ולא באומדן הדעת כמו דאמרינן בשחיטות רוב הנראה לעינים בי"ד סי' כ"א ע"כ וזה דוחק אמנם בפשיטות י"ל דכפי הנראה מלשון ולא ישחוט אא"כ יש שהות ביום לאכול ה"א דדוקא כשהוא אוכל ממנה ביו"ט שרי לישחט (ומלת לאכול הוא בפועל) להכי פירש"י והר"ב אא"כ יודע וכו' כלומר אע"ג שהוא אינו אוכל רק שיש זמן שראוי לאכול היינו אי מקלע אורחים שרי דקי"ל דאמרי' הואיל והאמת עד לעצמו דבנוסחת המשנה שכתב הרי"ף והרא"ש והב"י סימן תצ"ח כך איתא בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא א"כ יודע

שיכול לאכול ממנה כזית צלי מבע"י וז"ל הר"ן לא ישחוט אלא א"כ יודע שיש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ומוכח באלו עוברין דאף ע"פ שאינו אוכל כיון שהיה יכול לאכול סגי ולישנא דמתני' הכי דייק ע"כ. הרי דשפתי הר"ן ברור מלילו דמדקתני אא"כ יודע וכו' מוכח דאע"פ שאינו אוכל אלא שיש שהות בלחוד שרי. ודע דבסוגיא דפסחים דמייתי בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה כזית צלי מבע"י ודייק מינה יכול לאכול אע"ג דלא בעי לאכול שם דאמרי' הואיל ע"ש ולא מצי לדקדק ממתני' דהכא בביצה משום דמתני' דהכא הא דלאכול פירושו לאכול ממש. אבל בברייתא דתני יכול לאכול שפיר דייק. ומעתה פרש"י והר"ב במשנה דהכא היינו ע"פ המבואר בברייתא דפסחים:

הר"ב ד"ה **מבית טביחתה וכו' ואין הלכה כר"ע כו' ע"ש**. וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פ"א מהל' יו"ט כת"ק. וראיתי בט"ז סי' תצ"ח ס"ק ה' שהניח דברי הרמב"ם בתימא דפסק דלא כר"ע דהא קי"ל הלכה כר"ע אפי' מחביריו פי' אפי' רבים חולקים עליו ע"כ. ולא זכיתי להבין דאכתי לא שמענו בעירובין מ"ו ע"ב אלא דהלכה כר"ע מחבירו וכר' יוסי מחביריו ע"ש אבל כר"ע מחביריו דהיינו נגד רבים לא. שוב מצאתי כי גם על זה עמד הא"ר והוסיף דגם נגד סתם משנה אין הלכה כר"ע מיהו בזה י"ל כיון דחולק ר"ע באותו משנה לא הוי דברי ת"ק כסתם ע"כ. אכן אין בזה מעלה ארוכה להבין תמיהת הט"ז דאכתי שפיר הוי דברי ת"ק כרבים כמ"ש תוס' ריש ביצה ב' ע"ב ד"ה גבי שבת וכו' ע"ש וכ"מ בכמה דוכתיה דסתמא דת"ק כרבים הוי וא"כ הדרי קושיא לדוכתא דאין הלכה כר"ע נגד רבים. והילכך שפיר פסק הרמב"ם כת"ק [מלבד זה עוד י"ל לפמ"ש הרמב"ם בפ"ו מהל' מאכלות אסורות דאסור לאכול בשר חי אא"כ מולחו יפה יפה לא מצינן לומר הכי כר"ע דשרי אם יש שהות לאכול כזית חי וכו'. ובכך הארכתי בזה בס"ד בחדושי. וגם התוי"ט בד"ה רע"א אפילו כזית חי כתב עמ"ש בזה בסוף מ"ז פי"א דמנחות ע"כ. ושם במנחות לא הערה כלום ממשנה דהכא. אלא כוונתו לפמ"ש שם במנחות דמה דתנן התם הבבלים אוכלין אותם כשהוא חי. שפירושו לדעת הרמב"ם חי אחר שמולחו יפה יפה ע"ש. וה"נ במתני' דהכא דר"ע אומר לאכול חי אין השגה על הרמב"ם דנוכל לומר שפרושו חי ע"י מליחה יפה. ועי"כ אפשר לכוין דלכאורה לא ידענא במאי פליגי ת"ק ור"ע. ולמה לא התיר הת"ק כמו ר"ע. אבל לפמ"ש י"ל דת"ק מקפיד דוקא בצלי דהואיל ומיקלע אורחים וחזי להו. ור"ע מפריז על המדה דאפילו כדי לאכול חי שרי הואיל ומיקלע אורחים דאוכלים בשר חי כמו שרגילים הבבלים נמי אמרינן:

משנה ו

תוי"ט ד"ה **אין נמנין וכו' ובפ"ה דף ל"ו ע"ב אמתני' דלא מקדישין כו' פירש"י וכו'**. במשנה דהכא שהוא כ"ז ע"ב פירש"י דמקח וממכר בשבת אסור בס' עזרא נחמיה סי' י"ג אבל במשנה דפ"ה דף ל"ו ע"ב לא תמצא בפירש"י כלום אלא בגמ' ל"ז ע"א בפיסקא לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין אמר הש"ס גזירה משום מקח וממכר ועל זה פירש"י דלמקח וממכר דמו שמוציא מרשותו לרשות הקדש מקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר וכו' ואל תתמה מה שפירש"י הכא מקרא דעזרא והתם מקרא דישעיה וגם התם פירש עוד טעם אחר משום גזירה שמא יכתוב וכו' והכא לא פי' כך. דע שכן דרך רש"י ברוב פעמים אין מספר וע"פ הרוב המה מצויינים בהלכה בתכ"ש בס"ד גם תמצא בתכ"ש כמה וכמה תמיהות שהניחו תוס' במסכת זו בתימה ובמס' אחרת כתבו תוס' תירוץ אחד גם שנים על אותו תימא ויותר מזה רשום שם שרש"י כתב לא ידעתי פירושו ובמקום אחר כתב פי' נכון והגון ואין כאן מקום להאריך בדוגמות האלו:

פרק ד

משנה ג

תוי"ט ד"ה **ולא מן הקורה וכו' וש"מ דסתם מתני' כר' יהודה וכו' ע"ש**. צ"ע במשנה א' דתנן בערמת התבן מתחילין בה וכתב הר"ב ואף שלא זימנה מבעוד יום דלית ליה להאי תנא מוקצה וא"כ קשיא ליה סתמא אסתמא. בשלמא לולא פרושם ה"א כלישנא אחרינא בסוגיא דמתני' לדרב כהנא אדסיפא ומתני' ר"י היא והא דתנן מתחילין בערמת התבן אתוקמי בתיבנא סרי' ואפי' ר' יהודה מודה וללישנא קמא דמוקי למשנה א' כולה כר' שמעון ס"ל דמשנה זו דאין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט אפי' ר"ש מודה משום דעומדת לבנין כמ"ש הר"ב והוי מוקצה מחמת חסרון כיס ומשנה לא זו אף זו קתני לא מבעי מן הקורות דעומדת וחזי עדיין לבנין אלא אפילו אם נשברה ביו"ט דעכשיו לא חזי לבנין אפ"ה משום דאתקצי לבין השמשות מ' חסרון כיס איתקצי לכולי יומא ופליג הך לישנא על רב נחמן לעיל ב' ע"ב [ועי' היטב תוס' ל"א ע"ב ד"ה ונפחת נוטל וכו' ואם תאמר מאי קאמר לעיל בריש מכילתין וכו'] או דהך משנה אתיא כר' יוסי בר' יהודה כדאמרינן שבת קנ"ז ע"א דר' יוחנן מתני לה בדר' יוסי בר' יהודה ע"ש: